

המחצית

עתו שבועי

כל עניני החיים, הספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

יצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

כאוסטרית-אונגריה:	
לשנה	6 כתרין
לחצי שנה	3
לרבע	1.50

באשכנז:

לשנה	7 כתרין
ביתר הארצות:	
לשנה 8 כתרין	— 8.50 פראנק.

הארסה לבית המערכת ולארמיניסטרציה:
„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מודעות או הודעות לנפטרים
לפי גודל השטח.
ברכת מ"ש חצי הכתר. בראש הגליון
שני כתרין.
גליון בודד 12 הלר.
מכתבים בלתי תפשים לא יתקבלו.
כ"י, שלא ידעו, לא יישב לבעלי.
המשנה מקימו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם
מקומו הקודם.
מחיר שניי אדרסה חצי הכתר.

Kraków, 8 Września 1905.

גליון 5

הראשון ח' אלול תרס"ה.

להם בלי גולה ולבקש להם ארץ אחרת לשבת שם. אבדו אנה ולכו? היש ארץ בכל העולם שתקבלם? אמריקה ואנגליה אינן מקבלות עוד עניים ואפילו אנשים, שיש להם רכוש קטן, לא תקבלנה בהמון רב כזה. אבל ננוה שימצאו היהודים ארץ לשבת שם. המסחרים אנהני לצאת מן הארץ, שישבו בה אבותינו ואבות אבותינו רק למען הניה מקומנו לצורינו, רק יען אין שניידה, וואלף ושאנדר, קלופין וסטויאלובסקי ומרעיהם יכולים לסבול אותנו? מדוע לא נרעיש שמים וארץ על אייבנו? למה נשב במנוחה ונהשה בהטיל צוררים את גורלנו, אם יש לנו רשות לשבת פה או לא? הלא רפי ידים הם אחינו מההינאים. אלה קמו כאיש אחד, לנקום בכל יושבי ארצות הברית באמריקה על אשר לא יתנו לענייהם, לבוא שמה — לארץ נבריה — לעבד בתור פועלים ויהודי גליציה יושבים בהבוק ידים ומחשים בהשקט ובטה, בההיריש עליהם שונאיהם רעה, לגרשם מארץ מולדתם גלות שלמה, בקפחם כל פרנסותיהם! היאמן כי יספר? רק בעיר אהת, בלבוב, התקבצו יהודים, לשמוע מה יעשו להם ובכל הארץ יושבים להם יהודי וראשי קהלותיהם שלום ושאננים, כאלו אין מאושרים מהם, כאלו אהת היא ליהודי גליציה ובקובינה, אם יניחום לשבת פה או יטלטלום לארצות אחרות. האין מה בקדקדי אחינו, לתאר להם את כל התלאה, האסון, המהומה והמצוקה, את כל הבלי המות, את כל יסורי הרעב והמחסור, את כל צער הטלטול והשממון, שיבאו על כל יהודי גליציה בצאת

אפשר לא לבעל התעודה ולא לבעל ההון, לכונן להם עסקים כאלה. אך במקום שיש טעם נסתר, שאין מוציאים אותו מן השפה ולהוין, לא תיעלנה פענות והוכחות מן השכל ומן הצדק. האנטישמים וכאי-בה האומיים נצחו וגם שתי התקנות האלה התקבלו. ואם יתקבלנה גם כבית מועצת הממלכה — וזה אינו רחוק כל כך, כי הלא לכל מפלגות בית מועצת הממלכה יש באי-בהן בועד הנ"ל — ובבית האדונים, אז תאבד כל מהיה ליהודים בגליציה. כי כמו שלא יוכל היהודי הצעיר, הרוצה לעסוק במסחר, להביא תעודה, שהתהנך שש שנים אצל סוחר אחר, כן לא יוכל בעל המלאכה היהודי להבחן בקריאה ובכתיבה, בחשבון ובהנהגת פיננסים ובעריכת הוצאות כל מלאכת ידו מראש, ואף אם יוכל, תהיה תכונה תמיד לפוקה ולמכשול לו, כי ועד הבהונים, אשר יקבע מאת הצד הנכרי, ישפוט תמיד על ידיעתו לרע לו למען דחות יהודים מעשותם למתחרים להם. הן היהודים תמיד המועט באנויות בעלי המלאכה, ויש ערים שאין מקבלים שם כלל יהודים אל תוך אנודות האומנים. התנכלות כזאת על חיי היהודים לא היתה אף ברוסיה וברומניה. מיליון וחצי יהודים יושבים באוסטריה ורק חלק קטן מהם כרוכים בהון ואינם זקוקים לא למסחר הקטן ולא למויגת משקאות ולא למלאכה פעוטה. תשעים אחוזים ממאה הגם סוחרים קטנים, מוזנים ובעלי מלאכות, מלבד אלה המטילים עצמם על הצבור ואם תקום מומת צורינו, או על מאה וארבעים רבוא יהודים באוסטריה לעשות

ההתנכלות על משלחי-ידי היהודים.

צורינו לא אמרו די בשלחם יד במסחר היהודי, לקחתו מידנו, הם מרחיקים ללכת. מוכד הסוחרים ישנם עוד כמה רבבות בעלי-מלאכה יהודים וכמה רבבות יהודים מוזנים, בעלי אכסניות ובתי-מרוה, גם עליהם לטשו עיניהם, לגזול פרוסתם מפיהם, להכריחם לגדוד מן הארץ. לזה יקראו באוסטריה, "תקונים סוציאליים". בישיבות האחרונות של ועד האומניות הקבוע מבית הנבחרים האוסטריאי נמנו ונמרו, לתקן שתי תקנות טובות, "לתכלית הצלת האזרחים הבינוניים". האחת היא בהיגת האומנים. כל בעל-מלאכה, הרוצה להיות אומן עומד בפני עצמו, עליו להבחן בהוצאתו לפני ועד של אומנים, שיקבעו פקודי הממשלה ואנודות האומנים. והשנית היא חובת תעודת מומחה למוזנים, לבעלי אכסניות ובתי מרוה. גם לתקנות האלה התנגדו באי-בה הממשלה ובאי-בה הליברלים והסוציאליים, באמרם, כי לא תצא מהן תועלת לעם, כי-אם בלי-נשק תהיינה בידי לאומים שונים, מפלגות שונות ובעלי דתות שונות, לרבא ולעשוק זה את זה מתוך שנאה וקנאה. למשא-פנים ולעו-הדון ולמקח שחד תהיינה כל הדלתים פתוחות בזה והלמוד והעמל והשקידה והכשרון לא יועילו לאדם, לכונן לו מעמד פרנסה. ובנוגע למוזנים ולבעלי אכסניות הן לאלה נחוץ לא רק כשרון ורגילות, כי-אם גם קרן והקרן והתעודה אינם תמיד תאמים ביד אהת. נמצא, שלא יהיה

גיטו בטן.

בין השמשיה. צללים מתחכמים ומתרוצצים בחדר הצר, ונותנים המונה חיה לקירות, הנראים עגומים לרהיטים, העומדים כנועמים ונומים לנפול, ולאנשים הנשענים כשלא פנות הבית כגולמים דוממים. בפנה הרביעית עומד הנור ולפניו כירה. פה שורקים נסרים נאכלים באש, וניצוצות עפים ורוקדים. נקודות-צהר אדומות באלמונים קטנים מהנשאות ומתנגלות באויר, עדי תתמנה כקצף-בורית או התעלמנה מן העין בתוך הארובה. קדרות אחרות מלוחכות ומשחרות מאדם לשונות הלהבת, וילדים אחדים — צאצאי גרי הבית — מהקבצים ומבישים פעם לסירות ופעם לניצוצות היפים המעופפים. מהקנאים הם הקטנים בויקים המתהוללים כחפצם, מבלי שיגערו בס. להם, לילדים, אין נותנים להוציא הגה, לא לשחוק ולא לכבות. נדונים הם דק לרום ולחשות, ולהביט מסביב בשתי העינים, אלה המחאות החיות לעומת פני-השעוה הירוקים. אולי חושב ילד זה או אחר: מה טוב היה, לוא שכנו הוריו לברם בחדר הזה. אצלם הוא מיוחס קצת, אם יתהולל מעט, גוערים בו בחבה ושוחקים על חכמתו בשעשועיו, ואם גם ימחו בו מעשות חפצי בפניהם, הן יכול הוא לעשות מה שלכו חפץ שלא בפניהם. הן ההורים הולכים ע"פ רוב לעבודתם ועסקם

מכל עברים ישמיעו צרים.
קול חמה ונקמה מר צורח:
מי הוא זה, מה לו כזה,
מה מבקש פה זר בנחת?
התעודת מפעי ראו ותמהו.
בצפרן מלגן כתובה, הדיו דם;
ועל הנהר נפל אור,
מעורי עשוי, הפשיטו בני חם.
על האדמה, הפרת שמה,
הפשיט עומד בגאווה רם;
בזאת המדינה, מולדת האמונה
הראשונה, הן אנכי משם.
והארץ הקדושה, אהות שלשה,
יהודי נוצרי וישמעארי;
הארץ ההיא בלה שלי,
הכי נקראה ארץ ישראל?

פשמיושל. יהושע שפירא.

פיריון.

תעודת המפע.

(תרגום).

יהודי למה מרחוק שמה
תעמוד בדרך ועל פניך עגנה?
דאגה בלבך יערו פניך,
גלה נא סודך לפני, אנה!
גדול הקאב, ותפוצץ הלב,
לפניך רעי אנלה הרו;
במאום וסחי, מנאץ שמי,
בן גם עתה, במלפנים נמאו.
באשר אני נה, אני פושט יד;
אעבדכם, ברתו אתי אמהי —
אסוף ידים, ערל שפתים,
ושפתך הן שפה ישנה!"

התחדשה, כמו בימי האביב. מחנה מרמרים חוגה עק הערים שונות, מחריב כפרים, הורג יושביהם, מבעיר בערות ובוזז רכוש. הממשלה העלתה רוחות רעות בתמונת העם המרמרי הפראי ואינה יכולה עוד להשיבן למקומן. אחרי אשר השיבה הממשלה את הון הכנסיה הארמנית לבעלי התפיסו הארמנים וישלחו חבל צירים אל הנציב, לברך את הצר ולהודות לו על חסדו. עתה מבקשת הממשלה שלום בין יושבי קוק, אבל המרמרים כבר הסכימו בשפיכת דמים ובהשחתת הארמנים ולא ישובו עוד אף במצות הממשלה, שגרתה אותם בתחלה בארמנים. בכאקו היתה מלחמה כבדה חדשה בין השוטרים ובין העם. רבים נהרגו ורבים נפצעו. — בפולן נהרגו שרי שוטרים בערים אחדות. — במדינות, אשר על שפת הים הבלטי עוד המרידה הולכת ונמשכת. הממשלה זרעה שם שנים רבות כעם והמרורים, רמה את העם הבלטי והפיני כאופן מבהיל והעשקם כשודדים וכגנבים במסחרים, גנבה מהם את דתם, חרותם ולשונם בהכפחות שוא, שלא קימתם. ועתה האכל פרי כחשה. — כפמברבורג גמרה אגודת האגודות של האימפלינגציא הרוסית, לעשות שביתה כללית של כל האדווקטים, הרופאים האינזנירים וכו'. כאשר התאספו צירי האגודות האלה במוסקוא לקונגרס ציה מרעיוב לגרשם מהרה. לעומת זאת היה במוסקוא בשבוע שעבר קונגרס שלישי של צירי הזמסמכות והערים. שומדים באו לגרשם ויתרו כהם, כי יגרשום ביד חזקה. אך הנאספים לא קמו ולא זעו מפניהם, אף שבתב הצר כפירוש על שולי מכתב אחד, כי מהיום והלאה, בלומר אחרי הוצאת הקונסטיטוציא, אין לתת עוד רשות לאספות כאלה להתאסף, כאלו לפני זה נמלו ממנו רשות למרוד בו. סוף הדבר היה, כי באה פקודה לבלתי גרש את הנאספים, רק השוטרים ישניחו עליהם בכל משך הישיבות. אין איפא דוח בשרי הממשלה למרות את פי המורדים. — בליבאו היתה כמו"ש מלחמה בין הצכא ובין העם, שבקשו לשחרר את חיל המלואים, שנקרא לעבוד בצבא, רבים נפצעו. פקיד שוטרים אחד ואחד מן העם נהרגו. קצ"ב איש נהפשו.

המלחמה. יריות בלי-תותח, צלצרי כל הפעמונים

ורו יף הגלים כפורסממוט באמריקה ובערים סביבותיה הודיעו ביום ג' שבוע זה את חתימת ידי צירי רוסיא ויפן תחת הנאי השלום, שנערכו על פי וויטע וקומורא ע"י שני חכמי המשפט, שהיו עמהם. ושתי הממשלות הנלחמות הודיעו את שרי צבאותיהם לינעוויטש ואויאמא, כי שלום נעשה, או פסקה המלחמה האיומה, שהרגיזה שמינה עשר ירחים את כל העולם. עד העת ההיא היתה עוד התגוששות קמנה בכל יום בין גדודים משכן נושא-הסבל בעריל ואשתו זלאמה ושני ילדיהם. הוא גבוה, אך כפוף מעט, מנצל המשאות, אבריו אמיצים, אך פניו רזים מאד. לו יקראו פה "השהקן", כי המיד הוא שותק. והיא שזופת וכמושת פנים, צעקנית, כי כך דרך עסקה, בשבתה למבור תפוחים בשוק.

ברבע השני מהגורר נושא-סבל שני ישמי: שלמה'לי ואשתו זלדה עם בתם הקמנה. הוא זקוף כרמת, אך ראשו מורד תמיד, כמו יבוש להכיט בפני אדם. חלש הוא משתעל קצת, וקוראים לו "המיוחס", ע"ש, שאינו יכול לאכול את המאכלים הנסים. היא אשה בריאה, יבלת על חטמה ועקבות נוצות על מטפתה ועל בגדה, לאות, כי רובלת בעופות היא. שמה פשוט "הסוחרת".

הרבע השלישי, חציו, כלומר משה אחת לעבר הקיר מזה, ליענמי, היא אחות "המיוחס", אלמנה מאישה זה שנים אחדות ולה שלשה ילדים. הבכור הוא חרש-ברזל בעיר אחרת ותוסך בידה, בשלחו לה שקלים אחרים מדי חרש בחדשו, ושנים קמנים נופלים עליה למשא. היא קצת "מבשלת" על "חתונות ובריתות", קצת ספרנית על מהים, וקוראים לה "שעת מעשה", יען בכל מקום ובכל מעשה גם היא שמה.

החצי השניה של הרבע הזה, כלומר משה אחת לעבר הקיר השני הוא משכן בריינדלי וילדה הפעוט

במשך היום. לא כן אם ארבע משפחות גרות בחדר הזה. בצאת האחד יבא השני, והקמנים עומדים תמיד תחת אפוסרופסות הגדולים. "החכמה" של ילד זה, היא תועבה לאב השני, והאהבה המכסה פשע-הוללות, מבועה רק בלב ההורים ולא בלב זרים.

שלוש אמחות של הילדים נגשו כל אחת מן זויתה אל הכירה, לתקן את האש, לערכב בכף-המכשל את תכן הסיר ולתקן את מעמר הקדרות. בתחלה הן מתלחשות על-אדות יוקר תפוחי-הארמה בשנה זו, ועל אדות החלב הרע הממוזג במים, שתחלכנית מוכרת עד כי יסבו הרברים. על כל גבר ועל כל אשה, על כל עלם ועל כל עלמה, ועל כל בית אשר בעיר.

שני גברים, שתלכשתם הכלויה עם החבל שעל חזיהם מעידה על משלח-ידם, נושאי סבל, קמים מתוך עיפות רבה ממושכם, מתאנחים בנשימה מקושעת, משפשפים ידיהם במעט מים, ומתפללים מנחה.

רק אשה צעירה יושבת כמקדם על מקומה, מפתה, וחולצת שר ליונקת. לעתים היא מנענעה את הילד, מדברת אליו כשריקה ומחככת אותו, ולעתים היא מביטה אליו בעינים מלאות חמלה ותוגה.

* * *

החדר מרובע. ברבע האחר עומדת משה לארך הקיר מזה, ומשה לרחב הקיר מזה. נשען אליהן עומד שלחן נכה-רגלים וכסא בצדו. חלק הבית הזה הוא

הקשות כגורות שמד הקדמוניות, כבר עברו בשלום את האינסמנין הראשונה ולרואה את הנולד קרובה ההשערה, שתעבורנה גם את האינסמנין השנית — מועצת הממלכה — בשלום, ואין שם על לב. הכבר אבד כל כח ההרגשה לנפשות בני עמנו בארץ האומללה הזאת. אם כן, אין לנו רק לשבת כבר עתה לארץ ולקונן: אוי מה היה לנו! כי באופן הזה אין כל ספק, שתצאנה הגזרות הרעות אל הפעל ואין פוצה פה ומצפצף ונשתה ונמוץ את קובעת כוס התרעלה, שמזנו לנו אויבנו, עד תמה. אך הבה נקוה, שיתעורר עוד העם, שירע מה נכון לו ויעמד על נפשו וידי אויבנו לא תעשייה תושיה.

ענינים מדינים.

המבוכה באונגריא. לפני ימים אחדים יצא קול, כי נלאו מהתנדי הממשלה כמשובתם הקנאות, גם השלום בין רוסיא ויפן פעל עליהם, להכיא בקרבם רוח שלום ופיוס ולבוותיהם נוטים להכניע ערפם הקשה ולהתרצות לפשר עם הקיסר. מדברי ראש מפלגות המהגנדים פרנץ קושוט כמאמרו באחד העתונים נראה, כי כשהוא לעצמו הוא בוחר בפשר. הנמיה הזאת נכונה מהרה. ביום ג' שבוע זה היתה ישיבה ראשי המפלגות, שהחליטו לעמד במרדם ולקבוע בית-דין לשפוט את המניסטרים משפט עוברים על החקים. ביום מ"ו לח"י יפתח בית-מועצת הממלכה האונגרי. המניסטריום יעד כמה תקונים טובים, להציע לפני הפרלמנט, תקונים שיהיו באמת לטובת העם. המתנגדים החליטו, כי מיד בהפתח הבית יציעו להעמיד את המניסטריום לפני כ"ד. ראש המניסטריום גם הוא הודין בתחלת מלחמה. במרם יחלו להועץ ע"ד משפט המניסטרים ינעל את הפרלמנט בשם המלך. ואם לא ישימו הצירים לב לנעילתו ויועצו עליו לשפוט בטוח הוא האברון פעיערווארי, כי בית האצילים לא יקבל את הצעת בית הנבחרים, שתתקבל אחרי הנעילה. ואף אם יקבלנה יבטל המניסטריום את מועצת הממלכה ותהיינה בחירות חדשות ובינתיים אולי תלאנה המפלגות במלחמתם הארוכה ויטו לשלום.

המרידה ברוסיא. המהומות ברוסיא לא חרלו גם אחרי גמר השלום בתנאים טובים לרוסיא ואחרי נתינת הקונסטיטוציא. השתוככות המרמרים בקוקן

החקים החדשים, תקנות האזרחים הקמנים" אל הפעל. לכל אשר יפן היהודי הצעיר, לבקש לו את לחמו, ימצא דרכו גדור בסירים ומטרות אכזרה. דתוצאות הראשונות של המצב הזה תהיינה הסתפחות רכבות יהודים מן הכינונים אל גודי החוזרים על הפתחים, מכת המדינה של ארץ גליציא. אבל מיומי יהיו הנתנים? הסוחרים הכינונים, המזונים וכל יתר כעלי-הבתים כעלי עסק ומשלח יד מן הדור הזה ימותו מעט מעט וסוחרים חדשים לא יקומו לנו מפני גזרת התעודות. מי איפא יכלכל את רכבות הקבצנים הפושטים יד לצבור? ובעלי המלאכה, אלה הירים החזקות העסקניות, שלמדו כמה שנים מלאכה, מה תעשינה, אם לא תהיה יכלת לפרחי כעלי מלאכה להיות אומנים, כי ירשו מהם מדרגת השכלה יותר מאשר ירשו מאת הרבנים ומאת הסוחרים הגדולים ומאת ראשי הקהל ויועצי הערים וצירי מועצת הממלכה. מה יעשו אלה? הלא בעל כרחם יאחזו בכלי גולה. ואיה יש צרך בכעלי-מלאכה רבים כאלה? איזו ארץ תאספם ותכין להם לחם? וגורלם יהיה טוב עוד לעמת גורל בני כעלי-הבתים, אף העשירים. בכאם לעשות עסק ירשו מהם תעודה, שתתחנכו שש שנים למסחר או שנמרו חוק למודים בבית-ספר למסחר או לאומנות ותעודת חנוך למסחר שנה אחת. ומאין יקחו בחורינו תעודות כאלה? הישנו כל יהודי גליציא את דרכם בפעם אחת? היאותו בעלי-הבתים החררים בערים המצערות, להתחיל פתאם לחנך בניהם באופן אחר? אף אם ידעו בכבוד, כי יהיו בניהם חסרי לחם, לא יסכימו לחנך בניהם בדרך החנוך החפשי. ואיפה יחנכום? הבבתי-הספר של גברים, להכריתם בידיים מכל מסורת אבותיהם הקדושה? הן בתי-ספר של יהודים אין לנו. הלא גם היום אין תקוה גדולה לבחור, שאינו לומד אומנות, כי ימצא לחמו בהיותו לאיש זכבל זאת אין היהודים החרדים מוצאים כל סבה, לשנות את דרך החנוך. עליהם יחולו כל המס צוררנו וכל נכליהם ומזמותיהם. גם מפלג ומנום לא יהיה להם כמו בכעלי-המלאכה. כי גם אם יאכדו כלם את פרנסותיהם לא יתעוררו לפנות ערף לארץ הארורה הזאת. בין שונאיהם ישבו אלה הפטליים ולא יהטבו אף מחשבות להטיב מצבם. כתום הכסף יפשטו יריהם לנדבות, אבל פורש לא יהיה להם, כי על מי לא תעבר כוס התרעלה? מי זה יהזיק מעמד? מעט העשירים לא יעצרו כה לפרנס את כל העם, אשר ירד למדרגת פושטי יד.

והנה נפתחה כבר הרעה. הגזרות הרעות,

בן תשעה ירחים. היא אשה צעירה, בבת-עשרים ושלש, מכנה גוה נהדר, ופניה יפים וחורים. מתפרנסת היא מן התפירה, ומכחה את העינים היפות בסביבה האפלה. בעלה שמואל'קי עזבה בהיותה הרה, איננו דורש לשלוטה ולפי הנראה הרחיק נרוד, ובכך זכתה לשם "העגונה".

הרבע הרביעי ששם עומד התנור, משהוף לכל ארבע המשפחות. פה מצברות הן את עמלן, להשקיט רעבונו מדי יום ביומו, וכה שבה תמיד לאפס העבודה הכבדה של אלה החיים מיד לפה.

* * *

כאשר ככתה האש על האח תקפה האפלה, וצל גדול ושחור כסה את הבל. הילדים התכוצו מאימת החשך ויחשו. בחדר רממת-מות, הנשים ממשמשות באפל ומתפכות את הקדרות אל הקערות ברצינות ושתיקה. לרגעים נשמעה אנחת "השהקן", גניחת "המיוחס", ושריקת "העגונה" לילד הנבהל מפני החשכה.

"צריך להעלות אור בעששית", העיר שלמה'לי.

"כן, צריך צריך", תחתה אחריו בערל.

אסור לשבת בהשך", השמיעה ה"בשעת מעשה".

"כן, כן", הסכימו גם זלדה וזלמה. ובינתיים לא מרח אף אחר, להאיר את החדר. רק כשהחל הילד לצעוק, קמה "העגונה" ותעל אור בעששית.

וידוע בהווה העולם, שלא קנה את הרבנות בכסף ולא ירש אותה מאבותיו או מחותנו, יש לו עוד עוז וחפץ, לעמד בפרץ ולהקן תקנות טובות בעיר ובכלל להשגיח על היהדות ולמלא חובתו באמונה, כי כבודו והדרו על כל העדה ודבריו נשמעים גם באוני הרשות וגם באוני ראשי הקהל. במדותיו הטובות הוא למופת לעם. אך אוי לה לקהלה, אם נפל בחלקה רב הבא מכח השלומים או מכח ירושה, הוא הלא אינו מתקים רק בחסד כל איש מאנשי העדה ודי לו להפקיע את עצמו. תאר הרב שלו הוא רק כתאר אציל, שקנה לו איזה בעל הון, שאינו מעלה ואינו מוריד. הכסף שהוא נוטל הוא רק כמתן נדבה, ואיש המטיל עצמו על הצבור הלא אין לו שום השפעה על העיר. המנהג הזה גרם, כי בכמה קהלות קננו רבנים אחרים ביחד וכל אחד רוצה לרחות את חברו ולבטל גם הוראותיו באו"ה ולניק בעצמו את הקצבת, הנהנה לו כחסד המבח והשו"ב. היש רשות לרבנים כאלה לחוות דעתם בעיר? היוכלו רבנים כאלה להיות למופת לאנשי העיר במדותיהם, אם הם רודפים זא"ו כשני מוחרים שונאים ומתחרים ומשתמשים בכל פסלות ומומיות, לתתור חתירות האחד תחת כסא חברו? התוכל יהדות כזו להתקיים ימים רבים? קהלה כזאת היא העיר המצערד אַזיראַן (Jezieryany) אצל מְשורֶטְקוֹב. זה שני דורות תתיכר העיר כרבנות כפולה. בתחלה, אחרי מות הרב האחר, קמו שני רבנים תחתיו, האחד בא בכח ממון והשני בכח הרה"צ אשר בעיר ומחלקת קמה בעיר ותבער כאש להבה, הון בעלי-הבתים ירד למיזון, הפרנסות אפסו, כל מחשבות אנשי העדה וכל כח מעשיהם ועזם הצטמצמו אך לרדת איש לחיי רעהו, כל העברות שבין אדם לחברו נעשו כהתר והיהדות בודאי לא התחזקה בזה. מה גדול היה כבוד הרבנים נראה מזה, ששניהם לא קבלו שכר. לשוא עמלו גדולי הרבנים לפשר בין המפלגות, והנה התערב המות בדבר ורב אחר נפטר, ואלה שקו, בי עתה יבא קץ לריב מעו, כי במקום רבנות כפולה קמה רבנות משולשה. בן הרב הנפטר בא במענת ירושה ונכר הרה"צ הנ"ל מעו: אם לירושה, הלא אני בעל-מצרא ואם איני יודע להורות — מה יעשו בערים אחרות, ישנם מורי הוראה בישראל. ומאז התענה העיר בשלשה רבנים. האחד מקבל שכרו חמשים כתר לחדש, השני חי מנדרות בני מפלגתו, בארבעה בתרים לשבוע, והשלישי ירש מזקנו את ה"מעמדות". כאשר תארע שאלה — זה מטרף וזה מכשיר, זה מטהר אשה וזה מטמאה ודברים שבינו לכינה הם לשיחה בכל העיר. זה קורא לחברו "גוי מאכיל

עליו בגליונה הקודמים ובגליון זה במקום אחר. היהודים הלא הם עם המגדל דקטורים ויהר בעלי העודות, והאזרח הנוצרי הבינוני, שלא שקד על למודו בימי נעוריו ולא השתדל להשיג תעודה, הוא, לפי מנהג אוסטריא, שפל מן היהודי בעל הניר האופיציאלי. זאת לא יכול האויל הוויני נשוא, ויחבל התכלה, להרים את מצב האזרח הנוצרי חסר התעודה על כל פנים מעל מצב בן גילו היהודי. לפי החקים החדשים יוכל הסוחר ובעל המלאכה הנוצרי להתפאר על חברו היהודי באוצר הניר אשר בכיסו ולא גאות כסילים לברה יהיה הניר הזה, הנהו כחוח עלה ביד שכור. בניר הבלוי הזה יגזול האזרח הנוצרי את המספוא הצר מפי צאן אדם היהודיות. ערך האזרח היהודי ישפל מעתה מכהמות שדי, בהמה עושה ואוכלת והיהודי יעשה ולא יאכל, יגיעו יאבלו. אחרים, שיזכו לתעודות ע"י פרוטקציא ימרמה. הסוחר היהודי, בעל המלאכה היהודי, המונוג ובעל האכסניא היהודי לא ישינו תעודות של ניר וממילא לא ישבעו לחם, כי באוסטריא רק בניר יקנו לחם ועשר וכבוד. כשאין כסף ברוסיא העשה הממשלה כסף של ניר ובעד הניר הזה ישיגו שם את הכל. וכשאין חכמה וכשרון לאוילי וויין יעשו חכמה של ניר ויחלקוה לאשר טוב בעיניהם ומי שלא יזכה להשיג מידם את חכמת הניר ירו על התחתונה, עליו לקחת לו ניר אחר בתמונה תעודת מסע ולבקש לו ארץ אחרת, אשר שם לא הניר הוא העקר, כי-אם הכשרון, השקידה והדעת.

מרפש הקהלות.

באשמת מי הולכה היהדות בגליציא ויורדת וכל סמני ההתנונה, שנראו לפני שכעים שנה באשכנז, נראים היום גם פה? הרבה תשובות לדבר, יש אומרים בעמים של הציונים ויש אומרים בעון נועלי שמיזועד לעמין והמתקשמים בעניבות על צואריהם ויש אומרים בגלל חובת הבקור בב"ס ועוד מעמים רבים. נקחה נא רשות לדון לפני רבותינו בעלי ההוראה ובעלי הירושה, בעלי תאר הרה"ג ובעלי תאר הרה"צ, המחזיקים בכלל "המשביל בעת ההיא ירם", אף שיש כללים אחרים בתורה, המחייבים אותם לצות, להזהיר, להקן תקנות ולגדור פרצים. מדמים הם, כי יוצאים הם ידי חובתם בקללם כסתר אהליהם את הפושעים החדשים ובקצצם כל צורת מג"ד. ומצב היהדות אינו נח במוהם במקום אחד, כי-אם יורד הוא ויורד ואין עצור ועזוב. לא נשפוט בזה על כל המעמים הנ"ל, אם נכונים הם או לא, אבל בין כל מבקשי מעמים לירידת היהדות הלא הרשות גם לנו להראות על טעם אחד והוא — ירושת הרבנות. רב אב"ר מומחה

דומים וגדודים יפנים. פה נוכחו הממשלות, כי אין צרך במלחמה, כי אפשר להכריע בין שתיהן במשא ומתן של שלום ושם לא מצאו עוד לנחון, לחרול משפוך דמי נקיים, אשר באמה אחת היא להם, אם כל סחלין תהיה ליפן או רק מחציתה. — השלום, שנעשה עתה, לא יהיה הפסק הרצח לכד, כי-אם גם ברית של ידידות בין יפן ורוסיא, לעור זה את זה בפוליטיקה ובכלכלה. להשיג את זאת משתדל וויצע. ויש שמועה, כי נכונות ממשלות יפן, רוסיא, צרפת ואנגליא (בל הממשלות, אשר להן ארצות גדולות באזיא), לכרות ברית יחד, לשמור את השלום ולבלתי בוא לידי סכסוך המביא לידי מלחמה.

על המצפה.

הניר באוסטריא.

אוסטריא כלה עומרת, על עמוד אחד, על הניר, כלומר על התעודה אדם בלי העודה אינו שוה כלום. אמנם מי שיש לו העודות גדולות ורבות מן הבאנק האוסטריא-אונגריה הוא עומד למעלה מכל המדרגות, אבל אלה העומרים תחתיהם צריכים להראות על כל פנים תעודה מאיזה בית-ספר גבוה ליה וגוסף תעודה מבילה לשם הדת הנוצרית, אם רוצים הם להשיג איזה ערך בן-אדם בממלכה, ומי שאין לו ניר כזה נמשל כבהמות נדמו. יש לו אמנם זכות לעבד בבהמה ולהשיג מספוא בעד עבודתו, אך ערך מוסרי וכבוד אנושי, פרי ישוה לו, רחוק ממנו, אם גם יהיה איש מלומד, נבון וחכם ומומחה יותר מכל בעלי הנירות האופיציאליים. התאר אדם מתחיל פר מן הרקטור. ולא כן בארצות המערב. שם יקנה לו האדם את ערכו כחברה האנושית לא בניר, כי-אם בחכמה, כדעה ובכשרון, העודה ביד כסיל אינה שוה שם רק לצור על פי צלוחית. באנגליא ובאמריקה יקומו לרוב אנשים גדולים, אשר ימשלו בכפה בעולם החכמה והספרות והחרשת מתוך בני העניים, שלא למרו מעולם בבית ספר ורק בכשרונם לכד, בלי כל ניר, יסולו להם את דרכם לגדולה, לעשר, לכבוד ולשם עולם ויאירו פני תבל. באוסטריא מקום אנשים כאלה בין מטאמאי הרחובות או בבתי המשוגעים. בכרון, מח, נאונות, שקידה ובקיאות בכל חכמה ומדע — כל אלה בלי תעודה של ניר אינם שוים כלום באוסטריא. והנה התקנא האויל מיוין (דער דומער קערל פאן וויען) כבעלי הנירות ויאמר להמציא תעודות גם לבעלי-בתים בינונים, שלא זכו לתעודות מב"ס גבוה ויערך את חוק התעודות, שכבר דברנו

מכל החבורה מצאה רק יענטי און לענותה: "ואני, חביבתי? ומה גורלי? גרתי עם בעלי עשר שנים, ויעזבני לאנחות. הוא היה באמת נשמה כשרה, הוא לן בצל שדי! אבל אני?... לדברים האלה הרימה את סינורה למחות דמע מעיניה — לך יש תקוה, כי בא יבא, ישוב וינחמך!"

"אוי לי ולחיי — התמרמרה בריינדלי — לבתי צפורה אין אב! הוא, העובר, האכזר, גז את פרחי, ויאכלני, וישליכני כפרי סחוש! א-ר-ו-ר הוא!" —

גרי הבית התחרמו בסתר נפשם, כי נתנו סבה למחזה הזה, שקרע את לבם, וישתמשו אחד אחד מעל השלחן, לשכב ולישון.

העשית הפיצה אור כהה, כמעורפלה בדמע ונהמה נחרת הישנים תעה בחדר כאנחות מקושעות. העגונה ישבה עור זמן רב ענומה על מטתה, וכאשר נעורה הקמנה, שעשעה אותה, בהכימה אליה בעינים מפיקות חמלה וסליחה, ותלמדה: אמרי נא צפורה'לי בתי אבי! אבי! אבי! — — —

האלטש. ראובן פאָהן.

לדרך בחדר הסמוך ואני לא ראיתי אפוא מאומה — אבל שמעתי אומרים, כי התנהג אתך, חביבתי, באכזריות וגם באגרוף... אם כן למה זה תתענמי ככה?" בה נחמתה ולטה.

בריינדלי לא אהבה לגלות לבני אדם את צערה הפנימי. בראותה את עצמה עזובה מאישה, מכרה את ממלטיה המעטים והשכור לה את המטה הזאת. בחדר הזה לא נצטערה, לא דברו אתה על אדות העבר שלה ויהלכני אתה בשלום, וגם בכרעה ללרה היו לה באם. מני אז תופרת היא ועמלה, ומתנחמת בילדה. גרילים היו יסוריה כשעה שצותה לשלמה'לי נושא-הסבל, לקרא לבתה שם בישראל על שם אמה צפורה. איש זר יקרא שם לילד, שנוצר ונולד בכשרות ע"פ חקי האישות! אז קללה את בעלה בפעם הראשונה, ומאז והלאה רברו אתה שכנותיה בבית הזה על אדות המאורע הרע פעמים רבות.

"אמנם ככל שהיה נוח בשבועות הראשונים אחרי נשואינו, כה היה קשה כימים שלאחריהם. נשאתי בדומיה את כעסו ורגזו, וגם — אוי לי להגיד — את אנרופו... עמלתי אז בתפירת כתנות ועמלה אני גם עתה, אבל לילדי — אין אב! התיבנו? לבתי הכשרה והחביבה אין אב! וכדברה לחצה את הילד אל לבה בחזקה, עד כי נעור מתרדמתו ויצעק, ומעיניה נשפו דמעות ויהמונו עם דמעות הקמנה...

האור הכהה חדר כעצלתים לארבע הפנות, כלם נגשו אל השלחן העומד אצל התנור, וימצאו חפץ באור בשעת האכילה. לבאורה עשתה העגונה את רצונם, ובכל זאת עקמה זלדה בעלת היבלת את שפתיה העבות, כאלו עוינת היא אותה על יפיה, ותאמר בלחש: "ראו נא את היפיה המיוחסת. אוי לחייה! לה חסר אור בשעה שכעלה עובה!" וזלטה השלימה: "ראו איך היא מתבודדת ואוכלת המיר על מטתה. לא לפי כבודה לסעוד אתנו יחד..."

יענטי ה"בשעת מעשה" הרימה ראשה, לקרא להעגונה האחרונה מרבה. הילד החל לישון כורועותיה, וממאנת למלטל.

"בואי בריינדלי, גשי הנה. הלא עורך צעירה לימים ולמה תכלי כה את ימי העלומים? מצטערת את על אברן בעלך ולא על אברן ימיך. הצהילי מעט פנים, הלא סוף סוף ישוב אליך, הוחילי וקוי! הלא בת ישראל את, כמחי בד". ככה הטיפה יענטי.

כרגע זה התחרטו, גם זלטה וזלדה על כי דברו עליה רבה. עתה חשו גם הנה בצרתה, באחיות. "בן — אמרה זלדה — על מי את מצטערת? הן בעלך לא היה שוה גם את צפרנך. את תופרת, והוא שנא מלאכה ויאהב לשייל בבטלה. עליך היה תמיד מחסור הבית..."

"ואני שמעתי — כי אמנם בימי אשרך התגוררת

אנשי הצבא, להפר מחשבתם ולהגן עלינו מפני חמת צוררינו. אולם אם אנשי הצבא בעצמם, מאשימים אותנו בהבלי שוא, למען בלות חמתם בנו, אז באמת היינו תלואים לנו מנגד, בלי כל מנן ומחסה ורק למעלה מהמבצע יחשב הדבר, אם יעלה בידנו להנצל מפח יקשו לנו. כמקרה הזה קרה בעירנו עתה. אנשי הצבא החונים פה, ללמד ידיהם לקרב, התנבלו, להתנפל עלינו ובאשר נסעו פקדי החיל ביום ד' שבוע שעבר לפרוסיה הקרובה, להתענג בתענוגים, אז מצאו שעת הבשר להפיק זממם ולעת ערב יצאו אל הוצות העיר ויקראו, כי היהודים רוצים להרנם. לקולם ההאספו אנשי צבא ובקריאה "הכו ביהודים" התנבלו על היהודים כחיות טורפות, ויכו כל אשר מצאו בחוץ, ולולא הקדימו אחינו לסגור דלתות הניהותיהם על מסגרי ולהתחבא בבתיהם אז היה הנזק גדול. הודות לה, בי עלה ביד אחד מאחינו בעוד מועד למצוא פקיד אחד, אשר נשאר למשמר ויהאר לפניו הסכנה המרחפת עלינו, ויתן תיכף צו לעישי רצונו, לעשות אות רעש ולאסוף הצבא כרעג ועד מהרה שבה המנוחה לקדמויה. אך שנים מאחינו נפצעו קשה. ופקודה הרופאים עליהם חוקה, לכל יעיבו ממותיהם איזו שבועות, ועתה עלינו לחכות ולראות אם יעשו עושי הרשע כמעללם.

יעקב שמעג'ר.

פרעמישלא. ברבר השערוריה בח"ק בעירנו היה בל עמלי ובקשותי לריק. ערכתו מכתב גלוי אל מנהלי הח"ק, אשר בו הובחתיים בפתח דברי בשבט מוסר ואחרי-בן, קראתי אליהם לשלום, לעשות סדרים ישרים, ביאות לעירנו, למען לא יהיה חלילה פרוד החבילה. לרגלי מכתבי הלז נקרא נקראתי אני ויודי ה' אורבאך לאספת מנהלי הח"ק. שם ניכחו לדעת, כי לא תואנה אנכי מבקש, בתבעי עלבון הנפטרם הנעלבים ע"י סוכנם, כי אם את מינה העדה אני דורש. ערכתו לפניו את עצתי, לבחור שמונה אנשים ממנהלי הח"ק, שמונה מקרב החרדים ושמונה מקרב הנאורים, למען יועצו יחד על תקוני החברה. ואולם מנהלי הח"ק לא אבו שמוע לעצתי, כי אם ערבו עצתם, לבחר מקרבם איזו אנשים ולהם יצרפו גם אותנו, להתועד עמם. ענית ע"י, כי לא אחרי כבוד אנחנו רודפים ולא בשמנו, כי אם בשם המצוה ובשם שולחני דברנו. עתה נרחץ בנקיון בפינו, והמפלגה האחרת כי תבחר לה לעשות חרשות בעירנו, תבחר לה — ואנחנו נקיים.

יעקב בן דוב עהרליך.

קאזאוא. העיר הזאת קטנה היא ואנשים בה מעט; ובכ"ז ראויה היא למופת בצדקת פזרונה לכל ערי גליציה. ליל ל' שבוע שעבר פרצה הבערה באחד הרחובות פה ובגלל הרוח הגדולה היו בשעה אחת י"א בתי עניים מזוהים עם כל אשר בהם למאכלת אש עד היסוד כס. תכף במוצש"ק התאספו ראשי הקהל וימתיקו סוד, להחיש ישע לאמללים, ויעריבו את כל איש מושבי העיר לפי מסת ידו, לתת את הרומת הנשרפים. וראה זה פלא! לא רק כי אף אחד מהם לא גרע מן הערך, אשר העריכוהו ראשי הקהל, ב"א גם רבים הוסיפו עליו, ובשני ימים נאספו אלפים בהר. יהי זכר המעשים והעושים ברוך!

יעקב זאב בהנא.

זאליקעונו. לא אוכל התאפק מהודיע את שמחת אנשי קהלתנו בבוא אלינו הרב הגאון אחרי שבת הקהלה כאלמנה זה יותר מעשרים שנה, מאז עזבנו הרה"ג ר' חיים אריה הורוויץ ז"ל שהיה אח"כ אב"ד בקראקא. הרב החדש הגאון מו"ה פינחס רימאצ'ל, שהיה עד הנה רב אב"ד בחירוב, נבחר באספה כללית לאב"ד פה. הוא בן הרה"צ והגאון הנודע והמופלא מחירוב וצ"ל ולא נפל הוא בתורתו ובמדותיו מאביו, אבל גם המעלות הזמניות מצאו בו בלבבו. מי יתן וירבו רבנים כמותו בישראל. מה רב ערבו בעיני העדה הראוי אנשי קהלתנו בכבוד וההדר, היקר והתפארה, שהבינו לו בבוא לשכון בתוכנו. על יד מסה"ב חבו לו הנשיא עם כל חשובי הקהלה, כל הלמרינים, אנשי החברות השונות עם דגליהם, מנגנים עם בלי-זמר וכל אשר בח בו להרים ידיו ורגליו אצו יחד לתחנת מסה"ב, לקבל פני הדר גאונו. כגלי מי צפו רכבות עם על הבקעה הישרה, לראות את פני רבם החדש. גם חפת כבוד מרוקמת רקמות כסף וזהב הוכנה באולם בית מסה"ב. בירכתי החפה נוצצו באותיות זהב שם הרב הגאון וברכה לו בשם העדה. כאשר הופיע הרב במרכבת כבודו פתחה להקף המנגנים בונה. בדרך מסעו ממסה"ב עד היכל משכן כבודו נהרו המונים המונים אחרי מרכבתו וקול הידרד! תרועת העם הלך וחזק עד באו אל משום כבודו. לפני ביהו התאסף קהל גדול מאד וקלן התרועה והברכות לא חדל. הרה"ג נראה אליהם

להשתלם בשפתנו. — ככל אשר תקשה המלחמה על דורשי ציון מצד מתנגדיהם כן ירבו וכן יפרצו. כערות התורה, אף ש-מחויקי התורה, שלקחו להם כמנופול את היהדות, אינם רוצים להבין זאת. והמלחמה קשה מאד. בגורדק מסרו חסידים את נפשם על מה"ש ויגלחו ראש ציוני אחד בעל כרחו כאחוז ידיו וכסתמם את פיו. על עתונים עברים גזרו שם שרפה אף ביה"כ. — כרוזאודוב כרתו את כל צורת מג"ד מעל תיקי התפלין וס"ת ופרכות. ומעשה היה. שחקק נער אחד מג"ד על שלחן בכיהמ"ד ויבקשו לקצץ את כל השלחן. — כראזנאמוב נוסדה חכרת-ציון ושם הרבנית מושלת בכל העיר ואין עומד נגדה. ותישם את העיר כים סוער, הסיתה אבות בכניהם ונשים בבעליהן, גזרה על ציונים, לדחות מכל החברות ולבלי תת להם עליה. בי ציונים הם לדעתה גרועים ממשומדים.

ארץ הדרשה גלו הארציים, שנפרדו מן הציונים, במדינת סורנינאם, אשר להולנד באמריקה הדרומית. שם היתה כבר מושבה יהודית בימי המאה ה"ח לנוצרים נודע בשם "סאוואנה היהודית", שמה התיישבו אלפי אנוסים יהודים. שנמלטו שמה מפני כמרי האינקוויזיציא. העתון ההולנדי ממסיה, כי תתצעה ממשלת הולנד, לכונן שם מדינה יהודית, שתעמד ברשות עצמה.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. תקנית גדולות וחשובות תקן כבר נשיא קהלתנו הנכבד ד"ר שמואל טילעס במשך מעט ימי נשיאותו לחזוק הדת ולבכוד קהלתנו העתיקה וראוי הוא נשיאנו הנכבד, להרים מעשי הטיבים על הנם, להיות למופת לראשי קהלות אחרות. בכל מאמצי כחו הוא עמל, להסיר תקלות בקהלה, אשר היו ימים רבים למכשול לה. זה ימים רבים עברו מעת הגישו אנשים נכבדים מעירנו, מאלה הדרים בפנים העיר, כהפרופסור ראזנבלאט ועוד אחרים, לבונן שם ביה מטבחים לעופות. כי רחוק הדרך משם עד ביה המטבחים, אשר ב"ככר החדש", ומכשול גדול היה הרבר לענין בשרות. בלכת משרתת מפנים העיר אל בית המטבחים, שבה אחרי הצהרים ואם היתה "שאלה" בעוף לא היה עור את מי לשאול, כי הדיין הממונה אל העיר פנימה אינו יושב שם רק לפני הצהרים ועוד כמה תקלות היו מזה, שאין רצוני להעלותן על הגליון, עד שקם הנשיא החדש ויטרה הרבה, לבונן בית מטבחים מיוחד בעיר פנימה. חוזה עשה עם המבח ה' אייזען, להקציע בביתו מקום לשחיטה עופות ברשיון המאניסטרטא, שמה יבא בכל יום שר"ב לשתי שעות בבקר ונס הדיין ר' פינחס דמביצר יהיה שם, והכל עולה לקהלתנו רק בשלש מאות בחד לשנה. כל בני קהלתנו מבירים תודה לנשיאם בעד התקנה הזאת! — זה ימים רבים התפלצו אנשי עירנו על התועבה הנעשה בכל עת בכית הקברית הישן, כי במקום אחד ברחוב צר היה רק גדר של קרשים ובני בליעל פרצו בכל עת הגדר, לעשות שם כל תועבה. גם "המצפה" כבר העיר פעמים אחדות על זה, כבר החליטה מועצת הקהל לתקן והדבר נשמט. עתה תקן נשיא קהלתנו גם את זאת, כי בנה שם חומת אבנים לגדור פרץ. הפרנס ר' שמואל לאנדא העיר על מצבות הגאונים בבית"ק הישן, תפארת קהלתנו, כי הן מתקלקלות ונפלות. מיד צוה הנשיא, לתקן ולחדש את המצבות ולהקים הריסותיהן. — זה שנים אחדות היה ריב חזק בכיה"כ הישן, הריב הלך וחזק עד שבנון היה הרבר לבא אל בית הרין לעשים, וזה היה גורם חלול-השם גדול. כל עמל אנשים לעשות שלום היה לריק. עד שבא הנשיא החדש ויצליה להשיב את השלום על מכינו והכל שבועי רצון. — נשיא קהלתנו משתדל עתה בענין גדול מאד לתועלת קהלתנו. אכ יצליח בדבר יהיה לתפארת ולהלה לקהלתנו. בעתו נודיע הדבר. — נקוה, כי גם לשאלת מנוי רב אב"ד ישים הנשיא לבו, כי מי כמוהו, היודע כל מחסורי העדה, מרגיש את הצרך, שיש ברב אב"ד, שחסרונו מרגש בכל יום.

יאבורנו. רגילים הננו לראות, בי שונאנו מעלילים עלינו עלילות ישונות, למען העיר עלינו חמת התושבים, לעשות בנו שמות ולהתנפל עלינו על לא דבר. אבל בכל עת צרה בואה יעמדו לנגדם

טרפות" וזה קורא לחברו "עם הארץ מרבה ממזרים". היה מעשה ויבשר האחד את המקוה והשני פסלה ולפי דברי השני כל הילדים הם בני הנדות ואסור להתחתן באנשי הקהלה. זהו פרו ירושת הרבנות והמקוה וממבר בכסא הרבנות. ראו רבותינו מה גרמתם! ואהם אומרים, כי בשביל שמינועלעמין ומנ"ד נחרכה היהדות! האין נכון יותר, כי בהיות לרב בן שאינו מובשר למלא מקומו ילמדהו אומנות?

בוויניץ בבוקובינה ישנה מין מחלקת אחרת, מחלקת בין שו"ב ובין טבח. שו"ב, המדקדק בקלות בכחמורות ונכון הוא לקרוע כדג כל כחור הנועל שמינועלעמין אפילו ביה"ב, עובר על עברות חמורות, שעל פי התורה אין לעושה חלק לעיה"ב ונקרא רשע. הנה מכתב משם:

"וויניץ. משפץ מענין מאד בא בשבוע העבר לפני האב"ד פה. אחד השו"בם בעירנו מרט את לחיי טבח אחד ואת זקנו. המוכה הביאהו לדין ישראל. כאשר דרש הרב המו"ץ אחרי סבת הריב נודע לו, שהשו"ב הלוה כסף למכה זה בשנתים ימים ובעד כל חמשים כהרים, שנתן לו ביום הראשון והלו החזירים לו ביום השני, לקח ממנו רבית כתר אחר, העולה למאה אחוזים למאה בשנה. וב"ו שלא בהיתר עסקא. בראות האב"ד, שהרבר יוצא מגדר דיני ממונות ונכנס בגדר או"ה, שהרי שו"ב העושה מעשים כאלה שחיתו פסולה, עמד וסלק את ידו מהגר את דבר המשפץ עד שיבא הרב שלימ"א, שהיה בעת ההיא במקום מרפא. בינתים הלך השו"ב וילשן על הטבח, שנשבע שבועת שקר ועל זה עתיד הטבח לתת דין וחשבון בבית המשפט הגדול כמשרנוביץ. בצרתו פנה הטבח אל האדומ"ר שלימ"א, לקבול לפניו על השו"ב; אך הגבאים הסמו לפניו את הדרך ולא נתנוהו לבא. אולם תעלולי השו"ב העירו רעש גדול בעיר ולכמתח יגיעו הדברים גם אל אוני הדה"ק והוא בודאי גרש יגרש את השו"ב השוכב הזה מהסתפה בנחלת השחיטות ולא יטמא המון העם בכשר שחיתו. חסידים ואנשי מעשה כבר נבדלו ממנו".

מהעולם הציוני

מכתב ממשלת אנגליא. כאשר הודיע מר גרינברג את ממשלת אנגליא על אדות החלטת הקונגרס, לבלתי קבל את הארץ מתנת אנגליא באפריקה, ליסד שם מדינה יהודית. שלחה אליו ממשלת אנגליא את המכתב הזה: יאדוני, מוניר הממשלה ליטל שון צוני, לקים לך את קבלת מכתבך מיום 8 אונוסט, אשר בו הודעת בשם הועד הפועל הציוני, כי הקונגרס החליט לבלתי עסוק עוד בהצעה, ליסד מושבה יהודית במזרח אפריקה בארץ, אשר יעדה ממשלת הוד מלכותו. בנוגע לחלק האחרון של מכתבך (הבקשה), שתועזר ממשלת אנגליא, להשיג את א"י צייתי להגיד כך, כי בכל השתדלות שתעשו, להטיב מצב העם היהודי ולהרים מעמדו. תוכלו לסמוך על אהבת הממשלה הבריטית ועל הסדרה. והנני, אדוני, עבדך הנאמן ק. פ. לוקאש".

מלך אנגליא על דבר הציונות. ציוני אחד מאדסא באיכב העתון הצרפתי "מטן" התיצב לפני מלך אנגליא במרינבר וישוחח אתו ע"ד שאלת מרוקו. בכלות האינטרוויו פנה הסופר אל המלך ויגד לו, כי שטח הוא מאד על שעת הכשר. שיש לו בתור יהודי וציוני, להביע לו את דגשי התודה. ישאנחנו רוחשים להוד מלכותו בעד היחס הטוב לתנועתנו, שננלה בהצעת אונגדה. על זה ענה המלך: "אמנם ממשלתי הציעה את הארץ לפני הציונים, אבל הוכרר, כי האויר שם חם וכוהט מאד. אנכי יודע את התנועה הציונית ומתעניז בה מאד. את הדברים האחרונים כפל המלך.

חברות ציוניות חדשות נוסדו כזכולטוב ביאבלאניץ (בוקובינה) ובפרוהניק (מחוז יארוסלאו). במקלוש יסרו הציונים ח' "שפה כרוכה", ללמד עברית את כל הרוצה

שפת יהודית ללשונם, רק 99.830 נפש רשמו לשונותם רוסית, פולנית, אשכנזית וטרנסית (בקרס). 5370 יהודים, שהמירו דתם, נס הם חשבו השפה היהודית ללשונם. מאלה 2451 הם בעלי דת יונים 2054 הם קתולים, 562 בעלי דת ליטו; 125 יהודים קבלו בעלי דת מחמד.

המעשים הישנים. בקיבו עוסקת הממשלה במצוה הישנה. להעיר חמה על היהודים ולהכין בהם מטבח. בכל החוצות מחלמים כרוזים לעיני דפוליציא, אשר בהם כתוב למעלה „הבו את היהודים! מות ליהודים! מי שאינו רוצה לקבל כרוז כזה יחרפוהו ויבזהו. היהודים בורחים מן העיר ברמון רב זה דפועם השנית או השלישית בקיץ הזה. משפטי רוסי. לפני הפסח עמלו שני אנשים בטרנספול לקים מנהג קדוש מני קדם, להעליל עלילת-דם על היהודים ולהביא עליהם שואה. לתכלית זאת הסיתו נער נוצרי בן י"ב שנה, משרת בבית היהודי לנדרבג, להעיר על ארזו, כי צוה עליו ויורידהו אל המרתף וידקק את כשרו ויוצא ממנו כוס דם. תעמולה היתה ערוכה לעורר חמה ונקם על היהודים. אך הנער לא השכיל לספר דבריו בערמה עד שהבירו כזבו. בבית הפוליציא נמצאו סתירות בדבריו והיה נלחץ להודות, כי פתוהו אנשים ידועים, להגיד מה שהגיד. עתה בא משפט האכרים והנער לפני שופט הזמסטוה, הקטיגור דרש לענוש את המסיתים בענש קל ע"פ סעיף ידוע, אך השופט לא מצא בהם אף עון קל ויוציאם זכאים. את הנער מסר לאביו להודותו מוסר אב.

יהודי אמריקה בעד אחיהם. מלכד השיחה בעל פה, ששוחחו גדולי היהודים באמריקה עם המניסטר הרוסי וייטע וימליצו בעד אחיהם הנדרסים. שלחו אליו אחרי-כך גם מכתב נמרץ ובו דרשו מאת ממשלת רוסיא, לבטל את הגזרות הרעות, שנגזרו על היהודים, כי בגללן ימלטו רבים מן היהודים לאמריקה ובעבור זאת יש רשות לאמריקה לחוות רעתה.

זכר לחזקיהו מלך יהודה. כאשר נגמרה חפירת המנהרה הארוכה (טונעל) של סימפלון תחת הרי האלפים, המחברת את שווייץ עם איטליא, שהפליאה את כל בני-דורנו, עלה על לב הפרופסור ד"ר ברוט לטמן האוניוורסיטה בבזל זכר המנהרה, שעשה חזקיהו מלך יהודה, להביא מים חיים לירושלם. המנהרה היא לא היתה אמנם רבת ערך כנגדרת סימפלון. אבל חשובה היא מפני היותה הראשונה במינה, כי נחפרה לפני אלפים וחמש מאות שנה. בשני מקומות במקרא נזכר, כי חפר חזקיהו צנורות תחת ההרים, להביא מים לירושלם (מ"ב כ' וד"ה"ב ל"ב ל') ויהושע בן סירא כתב: „חזקיהו בצר את העיר ויבא מים העירה, בנחשת נקר את הסלע. לאסוף את המים בכרכה". מזה נראה, כי כבר בימים ההם נקרו סלעים במעדרות נחשת. נודע בברור, כי המנהרה היתה אצל המקום הנקרא „שלוח", כי הוא נזכר גם באונגליוס של יוחנן. שתי תכליות היו לחזקיהו לחפור את המנהרה. האחת: בכוא האויב לצור על ירושלם לא יחסרו מים בעיר, כי כנודע אין בארות בירושלם, והשנית למען לא ימצא האויב מים בסביבות ירושלם, ע"כ סתם שם את כל המעיינות ויולך מימיהם תחת ההרים אל תוך העיר. המנהרה היא של חזקיהו עודנה קיימת כיום הזה. בשנת 1888 גלוה נערים רוחצים בנחל ובתיכה מצאו כתובת חרותה בסלע בכתב העברי הישן. בכתובת הזאת כתובות ידיעות אחדות על אודות חפירת המנהרה. וממנה נדאה, כי נחפרה באופן שיחפרו היום, כלומר שדחתילו לחפור משתי הקצוות בבת אחת ובסוף נפגשו החופרים באמצע. מנהרת חזקיהו ארוכה תקל"א מטר והיא נמשכת עמוקה בצורת אות S. עוד היום נכר באיזה מקום נפגשו החופרים.

גדולי היהודים באמריקה לפני וייטע. כידוע היתעבו גדולי היהודים באמריקה לפני וייטע ראש ועד המניסטרוים הרוסי (שהוא עתיד להיות ראש הממשלה כעין נשיא המניסטרוים או קנצלר הממלכה) לבקש ממנו, לבטל את כל הגזרות הרעות המרכאות את יהודי רוסיא. תכן דבריהם לא נודעו. עתה מודיע העתון היהודי „אמריקאן הבריו" את תכן שיחותיהם. וייטע דבר עם היהודים בירידות ויגל להם את ישויו ואת טוב לבו ליהודים ברוסיא, אבל הגיד להם, כי לבטל את כל הגזרות בפעם אחת אי אפשר, רק מעט מעט יקלו את עול היהודים הקשה מעל צוארם. ציירי היהודים התאמצו להוכיח לו,

יבחרו לדם רק מקום טנפת. לכן הנקיות והטהרה הן התנאי הראשון לעצירת המגפה. הטא גדול יחטאו המעלימים מקרה מחלה, כי בזה הם מביאים בסכנה את עצמם ואת כל הסביבה וכל העיר, כי דבצילים עוברים מאיש לאיש על נקלד, אם לא יזהרו מאד בטהרה גמורה. על בתי הפקודות לרעת מכל מקרה מחלה. כזהירות בזאת כבר הצליחו בשנים דאחרונות לעצר בעד כל מגפה, לבלי תתפשט ולכל תהי למגפה כללית.

קישויב פרק שני. הממשלה ועבדיה הסירו את המסוה מעל פנידם. אינם שוברים עוד ריקים, ללכות ביהודים, כי אם הם ככבודם ובעצמם מביים בהם בכדי נשקם, מראים המה בדם את גבורת אנשי חילם, שלא יכלו להראותה בשדה המלחמה. עם ראויב החיצוני הכרחו לעשות שלום. אבל לאויב הפנימי אין שלום. מקישויב מודיע דטלגרף מיום ב' שבוע זה: „היום נשאו לקברות אשה יהודית, לאה פערלמאן, שהרגה ריקים. להלויתה דתאכפו המון יהודים ופועלים נוצרים. פתאם נשמעו יריות, פקידו פוליציא ופרשים באו וחרבותיהם שלפופת ביריהם וישליכו את דמיה על דארץ. ההמון נשאה הלאה, דאנשים נפצעו בחרבות, במקלות ובקנידורבה. את סופרי העתונים לא דניחו לנשת אל דכבר. פקידו הפוליציא העבירו את דנפצעים אל בתי רחולים ולא נתנו לפרוביהם לבוא אלידם. בית רחולים יהודי מוקף חיל צבא. המשים איש נרפשו ויושמו במשמר. פרובי הנתפשים והנפצעים עובדים כדנות לפני בית דסדר ולפני בית החולים, לשמוע דבר על אדות האמללים. אנשי צבא סובבים בעיר. מספר דנפצעים לא נודע". זו לשון הטלגרמה. פרטי הדבר לא נודע, כמו שרא נודעו עד היום פרטי ההרגות, שנעשו ביהודים בשבוע של חשעה באב, אבל נוראות נעשו שם. — לזוין באה מלגרמה כחרידה מאת סוחרים בקישויב דמכשפים לעכב כל משלוח סחורות לקישויב. כי חדל כל משא וכתן בעיר ואין בטוח בחייו ובהוננו. ההמון השוכב תפש שלטון כל העיר וקרושוואן הוא מצביאם. השוטרים ודצבא עוכדים מנדר. זה שבועות אחדים סובב קרושוואן בכל הערים בנגב רוסיא עם אנשיו. הוא מספר לעם, כי בגלל היהודים היתה רוסיא מכרחת, לדורות ברית שלום עם יפן שלא לכבודה. ההמון אינו מטיל ספק בדבריו. מפתרבורג קבל קרושוואן תמיכה חמרת ורוחנית. הוא ושיפוב ככצו שלש מאות אלף חתימות, להרחים את היהודים מכוועצת הממלכה ולכלי תת להם זכות הבחירה. בכל רוסיא הררומית חלק חוברות אנטיסמיטיות בקרב העם. כבר השיג בסף ליסר עתון חדש בכסארביא. נדחי היהודים ברוסיא. בקאפטשינצה אשר על גבול רוסיא במזרח גליציא גזר בית-פקודות המחוז על כל יהודי רוסיא אשר שם, כי במשך י"ד יום יצאו מן הסקום.

שריפת בתי יהודים באדריאנופול. באדריאנופול בטורקיא פרצה תבערה ברבע העניים. שני אלפים בתים נשרפו ובתוכם בתי היהודים. היהודים בכוועצת הממלכה ברוסיא. למרות זכות הבחירה, אשר ליהודים, אין תקוה ליהודים להכניס אל מועצת הממלכה רק לכל היותר שלשה צירים. בטוחה היא רק בחירת הרופא היהודי ד"ר ראם בוויילנא, כי שם יש ליהודים רוב מוחלט של כל הבוחרים. מן 2017 בוחרים 1068 דם יהודים וגם הבוחרים הפולנים יבחרו. עם היהודים ותחת זאת יעזרו הבוחרים היהודים את הפולנים לבחור פולנים בערי השדה. גם בווארשא יקוו היהודים לבחור ביהודי בעזרת הפולנים. בפטרבורג אולי יש תקוה שיבחר אחד מעורבי הדין היהודים שם. יותר משלשה אין תקוה ליהודים לבחור. כי רק לכ"ח ערים יש זכות בחירה, לבחור מתוכן צירים מיוחדים והערים האלה אינן בתחום דמושב. בתחום המושב ישנן הרבה ערים גדולות ואם היו זוכות לצירים מיוחדים היה אפשר לבחור ביהודי. אבל הממשלה השכילה, לכלתי תת זכות הבחירה לערים הגדולות בתחום מושב היהודים. הנה תבחרנה ביחד עם הכפרים וערי השדה, ששם אין בוחרים יהודים.

לשון היהודים ברוסיא. לפירשימות סטאטיסטיית של המניסטרוים הפנימי מספירת העם האחרונה, שהיה לפני שמונה שנים. מספר היהודים בתחום המושב 4,899,500. מאלה חשבו צ"ח אחוזים ממאה, שהם 4,794,670 נפש

פעמים אחדות ויברכם בשלום ויהן להם תודה. בלילה ההוא האירו כל אנשי העיר את בתיהם באורים ולפידים. בכל בית נשמע קול רנה ולששון ולגיל אין קץ. לא היה כחג הזה בעירנו מיום הוסדה. שמו"נ.

מקורב ומרחוק.

ועד האומניות באוסטריא. ועד האומניות החליטו, כי עסקי האבסטיא ומזינת משקה ומכירת שכר בבקבקים סגורים וקוקים לרשיון מיוחד (קונצסיון). במכירת המשקים המשיכים יחדשו דינים חדשים בדבר השכרות. מי שיש לו רשיון למכור שכר בבקבקים סגורים אין לו הרשות למלא בעצמו את הבקבקים מתוך הביות. העובר על חקי דאומניות יענש בפעם ראשונה בכסף ואחרי כן בתפישה. אכזריות צרפתים באפריקה. שני פקידו צרפת Gaud וחברו Togue, שנאשמו על אכזריות נוראה, שהתהלכו בה עם דכוישים, יצאו חייב ברין ומשפטם נחרץ למאסר במשך חמש שנים. הריגת בני אדם מגזע אחר באכזריות. שאין במוה, אינה עון גדול במשפט צרפת מאיזו נגבה או מרמה קטנה.

הנחות לפורנים ברוסיא. הפולנים נצחו נצחון רב במלחמת פועליהם כממשלת הצר. בוויילנא ובמינסק יתחילו הפולנים להוציא עתונים יומיים בשפתם. עד כה היה זה אסור להם. ובן השינוי רשיונות לפתוח בקיבו. בוויילנא ובמינסק תיאטראות פולנים. בכל מסלות הכרזל ההולכות מווארשא למערב הנהיגו כבר שפת פולן אצל שפת רוסיא. שלטים פולנים תלו בכל התחנות אצל השלטים דרוסים וכן ידביקו עם מודעות וכרוזים בשתי זשפות. — מקסימוביטש נציב פולן התפטר ממשמרתו ובמקומו דתכנה סקאלון לנציב פולן. והנה רוח אחרת אתו. הוא בטל את מצב המלחמה, ששם הנציב אשר לפניו על העיר ווארשא וסביבותיה.

החול'רע. ברוסיא מתחוללת החוקירע זה ימים רבים ובהיות לממשלה דאגות אחרות, לא שמה לב כלל למגפה הנוראה. ההולכת ומתפשטת בקטב מירי. באופן רשמי לא הודיעה הממשלה על אדות הגנף והממלכות השכנות לא ידעו להזהר, עד שנגלתה החולירע גם בפרוסיא בנסות רסמוכות לגבול רוסיא על נדר ויסלא. תשעים איש כבר נפשו שם בחלי הזה ושלישיתם מתו. אימה נפלה על כל יוייבי אישכנו והממשלה עשתה את גל ההכנות, לעצר בעד המגפה. כל גולה מרוסיא יסגר ששת ימים ויבדקוהו לרעת אב אינו חולה. אין גותנים שום גולה לעבר דרך דאמבורג. גם באוסטריא, בגליציא, נגלתה המגפה בשני המחוזות מיעלעץ ולאנצוט. גם שמה הוכאה המגפה בדרך נהר ויסלא ע"י פועלים העוברים ברפסודות על הנהר לדאנציג דרך פולן הרוסית. בגליציא ובזוין מתנהגים בתי הפסודות כזהירות יתרה, לשמור את הארע מפני התפשטות המגפה. הרופאים מכביחים, כי אפשר יהיה לעצר בעדה, לכל תתפשט יותר, כי ידועים היום כ"ש טבע המחלה ואופני השמירה מפניה. — סבת המחלה הזאת היא יצור זעיר, שאינו נראה רק בעד זכוכית מגדלת מאד. צורתו היא צורת מרכא. הפרופסור קאך מברלין גלה אותו בשנת 1883 בעת דמגפה בהורו. היצור הזה נכנס אל הגוף מתוך מים רעים, אשר בנהרות וגורם דלקת כמעיים ומזה יבאו שלשול, הקאה, צמא חזק, עיפות וחולשה, התמוצות בשר הירבים, הגורמת כאב דזק, חולשת הלב ואפיסות הכה. רוב החולים ימותו בתוך כ"ד שעה ומעומם ישונו לאיתנם. הבעילים כביאי המגפה נמצאים, באמור, במים ובימי המגפה על כל אדם להזהר מאד מכל מים. מי הנהרות הם סכנה ברורה ואסור אף לרחוץ בהם או אף לכבס בהם בגדים ומכ"ש לשתותם או לשטוף בהם בלים. אבל גם מי באר ואף מי הצנורות בערים הגדולות אין לשתות בלתי אם מכושלים. את המגפה עוצרים בימינו אלה בנקיות גמורה ובסנידת החולים בבתים מיוחדים ובטהרת (דעסאיפקציא) כל הכלים והבגדים והמחראות, שכאו בנגיעה עם החולים. כל מקום חלאה ומגפת הוא סכנה לכני אדם, כי הבעילים המשחיתים

בספר החדש הזה גולל לפנינו המחבר פרק ירוע מחיינו בגליציה. אך מואר באורו המיוחד וקוראיו ישבעו בו ענג מיוחד מעין השיבה אל בית אבות אחרי געגועים מצערים בארץ נכריה.

Die Peschitta zu Schir-Haschirim. Textkritisch und in ihrem Verhältnisse zu Mt. und LXX untersucht. Inaugural-Dissertation vorgelegt von Cand. phil. Jacob Meier Sal-kind. Druckerei E. J. Brill, Leiden 1905.

הספר העברי ד"ר זלקינד שם מטרה חשובה לנגדו, לבאר את אופן עבודת התרגום הסורי לתנ"ך וביחוד לשה"ש ויחוסו לנוסח העברי ולהרגום היווני והרומי. בדיוק נמרץ מראה המחבר על כל השנויים, אשר בין הפשיטא ובין הנוסח העברי ובין התרגומים הנ"ל ובא לידי מקנא, כי המתרגם היה נוצרי סורי מלדה ולא נוצרי יהודי ובי לא היה בקי בשפת עבר וישען בכמה מקומות בתרגום היווני. ובכ"ז מצא את התרגום הזה מתאים יותר אל הנוסח העברי מיהר התרגומים.

Hervorragende jüdische Männer. M. Ber-kowicz: **Perez Smolensky.** Preis 30 Heller. Wien-Keipzig. Verlag »Zion« Wien.

הוצאת "ציון" בוויין כבר הוציאה ספרים טובים ומועילים הרבה. החוברת המונחת לפנינו מעשי ידי הסופר העברי מ. ברקוביטש מתארת את חיי סמולנסקי וערבו לעמנו בתור מעורר ההרגשה הלאומית ובתור סופר מסולל נתיב.

Jüdische Zeitfragen. A. Coralnik: Pa-lästina oder Territorium. Preis 40 Heller Wien-Leipzig. Verlag »Zion«.

המחבר יוצא מנקודת המצב, כי הפטריוטיסמוס איננו אהבת הארץ, כי אם אהבת הגזע, ואת הכלל הזה הוא עושה ליסוד כל הציונות. הציונות צריכה להועיל לעם בכל עניו ולא רק בהשגת ארץ או הארץ. לו אחזו הציונים בכלל הזה לא היה באים לכלל מחלוקת.

שירי ציון. קבץ ב"ז שירים ציוניים היותר מפורסמים בעברית, זרנונית, אשכנזים ופולנית. המחיר 30 הלר. לבוב תרס"ה.

חברה "ציון" בנאדבורנא תוכל היות לסופת לשאר חברות "ציון" בעמלה לא רק במליצות ריקות ובשיחות יפות, כי אם בהפיצה ספרותנו ועתונותנו. החוברת, שהיא מוציאה לאור לעתים תכופות היו לצורך גדול לכל הציונים.

ברגשי אהבה וגיל אברך ככרבת מו"מ את אחי היקר מר מנחם ארי' דיסמענפערד לחתונתו עם מרת מרים פפערער מלבוב, שתהיה ביום א' שביע הבע"ל. חנוך דיסמענפערד.

מעמקי לבי אברך את ידידי מר מנחם ארי' דיסמענפערד לחתונתו עם מרת מרים פפערער מלבוב בכרבת מו"מ. אשר באראש.

מעמקי לבני הננו מברכים בכרבת מו"מ את ש"ב מרת מרים פפערער מלבוב לחתונתה עם מר מנחם ארי' דיסמענפערד.

משה כ"ץ. יוסף אדלער. ברגשי אהבה וכבוד הנני מברך בכרבת מו"מ את מר ליב היילער לחתונת בני היקר מר משה עם מרת לאה פלוהר מטארנוב.

יצחק אייזיק גליק מבוריסלאוו. מקרב ולב עמוק הננו מברכים בכרבת מו"מ את ידידנו מר ליב היילער לחתונת בני היקר מר משה עם מרת לאה פלוהר מטארנוב.

משפחת אונגערפערד. הננו מברכים בסימן טוב ובמו"מ את ירידנו מר ליב היילער לחתונת בני היקר מר משה עם מרת לאה פלוהר מטארנוב.

אשר קנעפעל עם כב"ב. מקרב ולב עמוק הנני מברך בכרבת מו"מ את רעי האהוב מר משה היילער לנשואיו עם מרת לאה פלוהר מטארנוב. משה הארמטאן.

שהפולנים מתמרים עד היום בפעולתו המשבלת, בשאיפתו הטובה לחדש את פולן ולהחיות בו רוח בריא ונאור, גם הוא לא התרומם מעל ההשקפה הזאת האנטישמית. לא אדבר בזה על הפרטים הרבים של הסיים, אביא לדוגמא רק ענין אחד קטן. פעם אחת עסקו בישיבה בשאלת הכסף לצורכי הממשלה המרובים בהסתדרות החדשה וייעץ אחד מהדלגטים, שיבפילו את מס היהודים. ובה תגדל ההכנסה. בהשמע ההצעה הזאת ענו כלם, "כי בזיון לממשלה פולנית, שתחיתה תהיה בממון יהודי". המבטא הזה מצין את אלפי הפולנים השבים לתחיה. נחוץ להסיר פעם את המסך מעל הסיים הזה וגם מעל הקונסטיטוציון של יום השלישי במאי, נאון העם הזה ותפארתם. הפולנים הרגילו את עצמם, להביט על הרגע האחרון של גסיסתם הפוליטית, בעל שעת התעוררות ותחיה. הדעה הזאת השפיעה גם על היהודים, גם הם התחילו להביט על הזמן ההוא, כעל זמן, שבי חפצו לתת חקים טובים, שווי זכויות וכו', ההשקפה הזאת כלה מוטעה היא. אם הסיים של ארבע שנים (אשר נשיאו קבל שחד מהקפה המשותפת של שלש הממלכות, רוסיא, פרוסיא ואיטליא) בכלל ראוי לדבר עליו, בעל ימות תחית פולן, לא אעמיק חקר בזה, כי אין זה שייך לענין. אולם אופן התיחסות הסיים נגדנו מוטבע על זלוול והקלה. בויון היהודים נראה ברור כספר הקונסטיטוציון של השלישי במאי.

(המשך יבוא.)

ספרים שבאו לבית המערכת.

ספר האורה. כולל פסקי דינים והלכות, מיוחס, לרש"י. חלק ראשון עפ"י כתב יד ישן נושן, שנשאר מעובון הנאון חיד"א חלק שני עפ"י ב"י מאוצר הספרים באקספארד קובץ 563. ערוך ומסודר עם הערות ותקונים ומראה מקומות מתלמוד בבלי וירושלמי וספרי גאונים קדמונים. ועם מבוא גדול כראש הספר. ממני שלטה באבער מלבוב. — לבוב תרס"ה בהוצאת המחבר בדפוס א. סאלאט. (מביל המשים קונטרסים בתבנית אקמאו גדול). — לחוות דעת על עבודת זקן חכמינו ר' שלמה באבער אין צרך. ערך עבודתו ושקידתו, שאין דומה לה, ידועים לכל. עלינו רק להעיר, שעלתה לו עבודתו הגדולה הזאת באופן היותר טיב ולהוגים בספרי קדמוני הפוסקים אין ענג גדול מזה, לראות את אופן עבודתו בכל דבר הנוגע לספרי רש"י.

מטה אהרן. חוברת ראשונה. בה נקבצו ובאו שני מאמרים בהלכה ובאגדה. מאת אהרן לעווין אבד"ק סאמבור והגליל. פאדגורזע-קראקא בדפוס יוסף פלעסנער ושותפו תרס"ה (ק"א עמוד אקמאו). החבור מצמין בחריפות נפלאה, ויש לו ערך מדעי והגיוני. לשונו באגדה מושבת את הלב, כי היא לשון עברית מדויקה וטהורה. ובה שונה הרב הגאון הצעיר הזה לטיב מכל חבריו הגאונים.

Ein Buch für die jüdische Ehefrau. Mit einer Beigabe: Lehren unserer Weisen über Erziehung der Kinder. Von Dr. L. Münz, Rabbiner in Kempen. Frankfurt a. M. Verlag von A. I. Hofmann 1905.

הרב המחבר עשה בזה דבר גדול לתועלת נשי ישראל, שאינן קוראות את קצרי הדינים בשפת יהודית. הספר מכיל בקצור נמרץ ובספר הגיוני את כל אשר צריכה אשה יהודית נאמנה לדת — לדעת. הספר הזה מחירו 72 הלר.

Aus finsternen Zeiten. Eine Erzählung aus dem jüdischen Leben Galiziens vor fünfzig Jahren. Von **Nathan Samuely.** Wien, 1905. Im Selbstverlag des Verfassers. Druck von Beck & Sohn, Wien.!

פימננו המובהק הזה כבר נודע בספריו הנחמדים המלאים מקירה פסיכולוגית ומעוף פיוטי.

כי נחוץ לבטל את הגזרות הרעות דוקא כפעם אחת ולעשות את היהודים לאזרחים גמורים בארץ, כמו שהם באמריקה. הצירים הביעו לו הזרה נלויה כדברים ששונים, בלי כל חלקת-לשון, כי כאשר תמאן רוסיא לבטל את כל הגזרות, החרם יחרימו הבנקירים והסוחרים היהודים, אשר השפעתם הולכת ומתרבה, את רוסיא ואת כל סחרה ועזבוניה ולא יבאו בשום מיט עמה. גם הגידו לו, כי יבדות אמריקה לרוסיא אברה בשנים האחרונות בגלל החקים המיוחדים, אשר חקקה ליהודים, ואשר תוצאותיהם היו כל ההרנות והשוד אשר קרו ליהודים. אמריקה לא תתרצה לרוסיא עד אשר תשים את היהודים לאזרחים שוים לכל יושבי הארץ. צירי היהודים עשו, לפי דבריהם, רושם טוב על וויטע, כי דברו אליו כאנשים דורשי משפט ולא כעבדים נדכאים מבקשי חסד. וויטע נתן להם תקוה, כי טועצת הממלכה יישר את חקי היהודים הלא יש ליהודים זכות לבחור ולהבחר ולא יוכלו צירי העם לעבר עליהם בשתיקה.

כתב היתדות. החוקר היהודי פרופסור יוליוס אפערט, שמת זה עתה, היה ניל לחמוד לצון והתוליו היו חדים ודוקרים, כהתוליו חכמי ישראל. פעם אחת היה לו ריב באקרמיה הצרפתית עם חוקר אחר, הבקי בכתב אשור ואפערט הגיד לו, כי אינו יודע לפתור אות פלוני. בצאתם משם הושיט אפערט לאיש ריב את ידו, לפיסו. איני מכירך, אדוני, ענה האיש בכעס. הלא אינני אית אשורי, השיב לו אפערט.

משדה הספרות והמדעים.

יהודים והפולנים

ברברי הימים ובספרות.

מאת מתתיהו מיזיש.

המשך

כה התיחס לנו העם הפשוט, האציל הנם והממשלה. ובאיוה יחס התיצבו נגדנו המשכילים הפולנים בתקופה הזאת? האלה, שכבר התנשאו מעל הטבעיות, מעל האינסטינקט, ההטיבו מחשבותיהם נגדנו ויעמלו בהשפעתם להרים מצב ישראל, לנשא מעט קרן היהדות המעוללה בעפר?

אבי הספרות הפולנית טיקולאי רי מנגלזביצה חבר כתבי שטנה יוחרף את העם היהודי. קלונוביטש חרו שירי לעג ויצג את מהותם למשל ושנינה. וויק (Wójek), בהעתיקו את התנ"ך לשפת פולן, השפיל בהקדמתו את ערך היהודים ואת גידל תעודתם ויכנס, "חמורים נושאי ספרים". נקל להכין ער כמה יכול ספר קדוש עם הקדמה כזאת להזיק לנו ולגזול אף את שארית בבודנו בין הגוים. מויצקי ומימשינסקי תכרו מאמרי גדוף על ישראל. זו היא תמונת ההתיחסות לנו במאה השש עשרה ובראשית השבע עשרה. במאה השמנה עשרה חבר בנדיקט חמילובסקי, "אתונא חדשה". שם הוא נוגע בענינים שונים ומתאר אותם, ודרך אנב הוא מדבר בו לעתים קרובות ע"ד היהודים, והוא גומר את זלווליו לפרקים: "קרא, הלא תלעג לחכמת התלמודיים", וכדומה. בספר הזה קראו האצילים הרבה במאה ההיא. התיחסותו ניתנת לנו ציור נכון מן המשכילים הפולנים. במחצה השנית של המאה השמנה עשרה קמה תנועה חדשה בפולן, ליסר אסכולות, להפיץ השכלה, להרים מדרגת התרבות בין העם הפולני. אחר מראשי מניעי התנועה היה קונרסקי. דור הדשכלה משחקף היטב בדעות קונרסקי ע"ד היהודית, בכבותו על ירירת פולן, הוא מבטא את הסתכלותו ע"ד היהודים: "המסחר בכל הארץ ירד, היהודים לקחוהו... שרצו היהודים והאספסוף המזיקים להממלכה". מניע ההשכלה משתמש במלים כה דוקרות, בה מעוררות משטמה נגד עם עני ונרדף. זו היא תרבות פולנית.

הקים של ארבע שנים (1787-91), זה הסיים,

מר יודא גינצבערג לחתונתו עם בת הג' מו"ה שלום וואלצמאן באומשטרויקן. אהרן פישער. אנו מגישים ברכותינו למר שמחה אר"י מים לחתונתו עם בת הג' מו"ה משה רוד לאנרא מנארליין. זכר' וילכער, נפתלי האלאשיץ, שמר' בירענבוים, סאנאק, מלב עמוק אביע ברכת מו"מ לירידי מר שמחה אר"י זויערהאפט לכלילתו עם מרת חנה וויינשמיין מרימאנוב. הנני מודיע צערי ברכים על פמירת ש"ב מו"ה זישא ווייסבערג ז"ל, גבאי בכיהב"נ וסגן ראש הקהלה, שהובל לקבורה ביום א' שבווע זה ג' אלול. יורע בזה הדבר לבנו וכל משפחתו. זיינוול מענצער. מקרב לבי אביע ברכתי לאחי מר צבי לארוסין את מרת פרומע רייזל בת מו"ה נחום אייפערמאן מקולומיא. יצחק גינצבערג..

ממשרנויץ בכאו בכרית נשואין עם מרת ראוליא שווארצבאך מסקאלא. מ. ד. רבינוויץ. בכל לבי אברך בברכת מו"מ את ירידי מר ישראל אריה הובעל מסמרי להארשו את מרת ריוזשע שענפעלר מקאלפיעץ. ליבוש שווארצפעלד, סמרי. אביע ברכת מו"מ לרעי מר דוד פראנקעל מקלימיעץ לארוסין עם מרת אידל בארד מוויסאצקא-וויזע. ליבוש שווארצפעלד, סמרי. ברגשי ירירות הננו מביעים ברכת מו"מ לחברנו מר חיים מענאסער לחתונתו עם בת הג' מו"ה משה בירנבוים משענדוישוב. חיים קרעמער, שמעירל בערנינבוים, בצלאל אבערלענדער, סאנאק. הננו מברכים את ירידנו מר משה מאיר אייזענבאך לבלילתו עם מרת חוה אייזענבאך מסאנדץ החדשה. אברהם טהאלער, פינחס מילער מיאסלא. מקירות לב ותום נפש אביע ברכת מו"מ ל"ג

ברגשי אהבה וכבוד מברכים אנחנו בכרבת מו"מ את ירידנו מו"ה ליב היזלער לחתונת בנו מר יצחק משה עב"ג מרת לאה בת מו"ה ניסן זיסקינד פלוהר ממארנוב. קאפעל וואנג וחהנו שלמה בעסמער מבאריסלאוו. ברגשי אהבה וחרוה אגיש ברכת מו"מ לרעי היקרים ש"ב מר ישראל ראזענהעק מסמרי לארוסין עם בת מר דוד מארגעל ממאשציקא ומר ישראל ליב הוביל מסמרי לארוסין עם מרת ריוזשע שענהנפעלר מקאלפיעץ. יצחק שמערנבערג מסמרי. הנני מגיש ברכתי מעמק לבי לגיסי היקר מר דוד מארגעל ממאשציקא לכאו בכרית החתון עם מר נמע ראזענהעק מסמרי ומברכתי יברכו גם המאורשים. שלום סאליק מסאנאק. מלב מלא רחשי אהבה הנני מביע ברכת שלום ואושר אין קץ לכבוד ירדי מר אברהם שכמר

דער שטאלץ יעדער תיזפורי איז אין נומער קאפסע. קאטהריינערס קנייפ-מאלצקאפסע זאללמע ביי בערייטונג דעם מענליכען קאפסע-נעמערני פעס אין קיינעם וויזחאלמע מעור פעהלעץ. סוף פערלאנגע נור אריינגאל. פאקטע מיט דעם נאמען קאטה-ריינער אונד קויפע ניץ, וואס אפסען צונעוואַנען ווירר.

רייזמאטק : יעדעס שטיק זייפע מיט דעם נאמען „שיכט“ איזט גאראנטירט ריין אונד פרוי פאן אירגענד וועלכען שאדליכען בעשטאנדטייל ען גאראנטירט : 25.000 קראנען צאהלט דיא פירמא געאָרַג שיכט, אויססיג, יעדערמאן, דער נאכווייזט, דאסס איהרע זייפע מיט דעם נאמען „שיכט“ אירגענד וועלכען שאדליכען כיימענגונגען ענטהאלט.

שיכט-זייפע

(הירש-אדער שליססעלזייפע)

ערשפארט געלד צייט או. מיהע. ערהאלט אונד שאנט די וואשע.

פיר יעדע וועשע אונד יעדע וואשמעמארע דיא בעסמע אונד בילליגסטע. גיבט שנעעוויסע וועשע. העכט דיא פארבען, מאכט זיא לויכמענרער אונד העללער.

ביים איינקויף אכמע מאן בעזאָנדרעס דארויף, דאסס יעדעס שטיק זייפע מיט דעם נאמען „שיכט“ אונד איינע דער שומצמארקען „הירש“ אָדער „שליססעל“ טראַגט.

Argent plague כסה חדש Chinasilber

כבר נורעו בקצוי ארץ ההלכות בית המסחר הגרול של הפירמא F. Kapelus, in Krakau, Autriche

אשר תתחרה בטוב הסחורה ובמקחה נגד כל בתי חרושת המעשה, שבכל ארצות הבל, מאז הוסדה בשנת תרבי"ה, ובל הבאים אתה בכרית המסחר יראו שבר טוב בעמלם. ואלה המקחים, אשר תשים לפני הסוחרים והרובלים : 1 זוג מנורות בגודל 28 צנטימטר 5 בתרים ; 32 צמ"מ 5.70 בתרים ; 36 צמ"מ 6.40 בתרים. כפות, מזלגות, סכינים חדים 1.10 ב', מלחין 1.10 ב', קערה לפירות גבוהה 2.30 ב', כוס לקידוש 1.40 ב', כוס לקידוש של בסף מהור 5 ב', קנה בושם להברלה 1.40 ב', בתר מוזהב לספר תורה 18 ב', ציץ לס"ת 12 ב', יר לס"ת עם שרשרת 4 ב', מנורה לחנוכה, להשתמש בשמן או בשעוה 4 ב', קערה לפסח 5 ב', כלי-נופה (Sucriers) 1.50 ב', כלי חמאה 1.50 ב' ועוד כלים בערך 1300 שוניה למיניהם, שיש בהם להשתכר בעין יפה. המשלוח עפ"י נאכנאהמע נגד דמ קדימה. רונמאות מצוירות ישולחו לכל דורש חפשי. בתב ולשון עברית לעברים

אכטונג! נייא!!! זענגערס שנעלל אכטונג!

הוביהרעבנער

מיט 25 מאבעלדען

פיר דען געשעפט'ס פערקעהר זאמט פרייז-בערעכנער

פראקטישער לעהרנאנג

דאס קוביקרעבנעז

אויף איינע לייכטספאמליכע מעטהאדע

אהנע צוהילפע איינעם לעהרערס גרינדליך צו ערלערנען.

פרייז 1 קראנע.

Verlag von Amkraut & Freund, Buchhandlung Przemyśl, (Galizien).

ערפאלג גאראנטירט! איבערצייגען זיא זיך!

Kaufmännischer Fern-Unterricht!

בוכפיהרונג (אללע מעטאדען). האנדעלסקאררעספאנדענץ, דייטשע שפראכלעהרע, קויפמ רעכנען, האנדעלסקונדע, ווארענקונדע, געאגראפיע, שאגשרייבען, וועלטגעשיכטע, סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ז. וו. קאנן יטרערמאנן אהנע בעזאָנדרע פאָר-קעגנטיסע אים ברעפעליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען. בייא גלייכצייטיגער טיילנאהמע אן 4 לעהרפאָכערן, סטענאגראפיע גראטים.

Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.

אנפראגען נור געגען רעטורקארטע. פראָפעקטע א 35 העל, פראָבעקריעפע א 1.20 קר.

Erstes commercielles Unterrichts-Institut - Abteilung für briefl. Unterric

A. Weissmann, Podgórze-Krakau. H.E.

פיר דיא האנדעלסיונגע אונגעטבעהרליך! פערביסעסערונג דער שטעללונג!

ניי איינערביכטעמע קראקויער

כשרה דא מפפועלכוואארען פאבריק

מיט דער בעסטען מאדערנסטען מאשינע, ערצייגט שענע אפרימא סאלאמי וועראנעזער, ברוסס, שינקען, ארענווייסמעל א. ז. וו. פערזעהען מיט הכשר של הכידיצ רפה, עמפפעהלמ צו בילליגסטען פרייזען. אויף פערלאנגע ווירר פרייקוראנטע עם הכשר איינגעשיקט.

מנחם מענדל גלאזער.

Emanuel Glaser, Dampselchwarenfabrik KRAKAU, Bożego-Ciała 8.

Tsch

kenne für die Hautpflege, speziell um Sommersprossen zu vertreiben und eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen, keine bessere u. wirksamere medizinische Seife als die altbewährte

Bergmann's Lilienmilchseife

(Marke: 2 Bergmänner)

von

Bergmann & Co., Tetschen a/E.

Vorrätig à Stück 80 Heller

in den meisten Apotheken, Droguerien Parfumerien und Friseurgeschäften.

פיר ברוכליידענדע

ראויקאלע היקע אהנע אפערציאן פערלאנגען זיא גראמס אונד פראנקא דיא נייא ערשיענענע בראשיערע פאן מ. פרייליך, ספעציאליסט פיר ברוב-ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. ק. פאט. באנדאווען אין לעמבערג, גראדעצקא-נאסע 35.

פרנסה בכבוד!

ימצא כל איש בכל מקום שהוא. כי יקנה לבחינה אלמוגים מוזיפים (Corallen) שאין להכירם נגד האמתיים כמלא נימא. רק המחיר יפריד ביניהם. תחת 200 בתרים ישולם רק חצי כתר, בעד סך מצער 20-30 כהרים נאכנאמע ישולם לבחינה פחורה ערובה ומסודרת למבירה מכל המינים, והמקבלה יראה שכר טוב בעמלו, כי יקפצו עליו הרבה וביני, וירבה עמו פדות, כי יפנה ישר למוצאיהם ומביאיהם.

Em. Maiersdorf Celluloidw. Podgórze Austria.

הכסף יושב לבעלות, אם לא תישב החחורה

אינע הערצענסזאכע

פערלאנגט אין אהרען מראפיקען נור

ח. ל. שפיטינס

צינארעטטענהילועזי אים קראקוי אינע גראסע אנזאהל יודישע ארבייטער פינדען דא איהר בראט, וואכני די קווא ליטאט, זאווי די אויספיהרונג קיינעס-וועגס אנדערען נאכשטעהען. זוכט דאך ניכט בלאס דעס פאראורטיילט וועגען יוסט פרעמדע אדער אויסלאגנדישע פאבריקאטע, וועלכע ביי דערזעלבן וואליטאט טייערער קאסטען. די העררען ציאניסטען מאבע איד בעזאנדערס אויפמערקזאם, דאסס איך פאן יערער שאכטעל איינען קרייצער דעס נאציאנאל פאנד צופיהדע.

Wyd.: | Naftali Hof. S. M. Lazer. Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer Drukiem S. L. Deuschera w Podgórzu

בהוצאת וברפיו של יוסף פלעסנער ושותפו בפאדגורזע י"ל בפעם הראשונה

ספר

דקדוק שפת עבר

מאת ברוך שפינוזה

התרגם לעברית ד"ר שלמה רובין

עם מבוא והערות מאת המתרגם ובראש הספר המונות המחבר והמתרגם. מחירו באוסטריה 2.50 קראנען, באשכנז 2 מרק, ברוסיה 1 רובל, הרוצה בהספר יפנה לבית הדפוס של

Josef Plessner & Co., Buchdruckerei Podgórze—Krakau.

!! תם מה היא אומר מה זאת !!

ויאם איזט דאס

אכאטאל?

"אכאטאל" איזט איין פאלשטענדיגער ערזאמץ פיר ביטטער עט שמארץ האט דאס אויסזעהען וויא נאטורליכער איזט אין יעדער קיבע אונענטבעהרייך ציב קאכען, בראטען עט באקען, אונד וועגען זיינער ווייבען בעשאפענהייט אויך אייף בראד שטרייכבאר, ענטהאלט קיינע מייערישע סובסטאנצען אונד איזט שטרענגס כשר! כל דכפין יקנה ויכול! דא עס זעהר בילליג איזט איין הארב קילא פאקעט קאסטעט נור 80 העלער. וויר ביטטען נור אויף אונזערע ווארט מארקע "אכאטאל" צו אכטען. וויר זינר אויך מיט הכשר פאן ה"ה"ג נפתלי הרב שטאם פערזעהען ענגראסטישען געוועהרען וויר ענט-שפרעכענדען ראכאטט.

Ochotnicki & Apter Chrzanów. Pflanzenbutter-Fabrik.

אתרוגים לולבים אונד הדסים

אללערפיינסטע ווארע, צו פרייען אהנע קאנקורענץ, ליצעצט איבעראלל הין נור דאס עלטעסטע אונד וועלמבעקאנטעסטע אימפארט הויז

Albert Guttman, Triest

Exportlager: Via di Torre bianca Nr. 23.

געגרינדעט אים יאהרע 1869.

אתרוגים אריגינאל-קיסטע שניטעט פארנער (ענטהאלטענר 110-120 שטיק) פאן K 1.10 ביז 1.50 פר. שטיק

Table with 3 columns: Product Name, Price per unit, and Quantity. Includes items like 'אתרוגים שניטעט פארנער', 'מובחרים האכסיין', and 'עכטע בארדיגהער-פאלמען'.

אלכסנדריינער פרימא פאלמען פר. אריגינאלקארב פאן 100 שטיק K 28.- געוועהרטע פרימא פאלמען, געארבייטעט אויף בארדיגהער פ. 100 שטיק K 89.- געפאקט אין רעהרען צו 25 שטיק. הדסים טעגליך פוישע אקונופט פאן Ia דרייבלעטטערינען, געפאקט אין פאסט-אונד וואסערקיסטען מיט שוועמען, 100 שטיק K 2.40

דיא פרייע פערשטעהען זיך אב טריעסט. בייא בעשטלילונג איזט דיא העלפטע דעס בילייפיגען פאקטירענבעמייאנעס פאראיינזענדען, דער דעסט-בעזראג ווירר דער זענדונג נאכגענאמען, דער פערזאנד געשיעהט אין גראסען זאוויא אין קליינען קוואנטיטעטען.

האנצערט-גראמאפאן אונד פאנאגראף.

רעיווע אויסוואהל פאן יודישען אונד העב-דיאישען פלאטטען אונד וואלצען נור פאס אונטערזייכעטען ספעציאלהויז צו בעזעהען. עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט 10 פלאטטען גראמאפאן, נור 85 פל. קאנצערט פאנאגראף מיט 5 וואלצען גראמאפאן נור 8 פל. פרייקוראנטע גראמאפאן אונד פראנקא ערטעס ספעציאלהויז פאן עכטען גראמאפאנען אונד פאנאגראפען ען גראס עט ען דעטאיל.

Josef Wechsler, Krakau und Warschau (in Krakau Grodzgasse 71).

Advertisement for R. Mazin & Co. featuring a list of books for sale, including 'מאזין ושותפו בלונדון' and 'המנו קינים ספרים'.

Advertisement for '2 Kinder' featuring a photograph of two children and text describing a boarding school for boys and girls.

Advertisement for 'Haarvertilger' hair cream, claiming to remove dandruff and improve hair health.

Advertisement for 'ימנזיום עברי' (Yemenite) featuring a photograph of a man and text describing its benefits for health and vitality.